

Dr Andrzej Gałązka
Katedra Samorządu Terytorialnego i Gospodarki Lokalnej
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

Uwagi do „Regionalnego Programu Operacyjnego – Spójność i Konkurencyjność Regionów” – (wersja dostarczona przez Instytucję Zamawiającą w dniu 6 lipca 2005 r.)

Uwagi do „Regionalnego Programu Operacyjnego – Spójność i Konkurencyjność Regionów” składają się z **czterech** części:

- **W części pierwszej** przedstawiono ogólne uwagi do przedmiotowego „Regionalnego Programu...”;
- **W części drugiej** zawarto ogólną ocenę (tekst kolorowy) ww. „Regionalnego Programu...” posługując się **formularzem zaleceń co do zawartości oceny** dostarczonego przez Instytucję Zamawiającą. Część spośród ww. zaleceń nie mogła być uwzględniona, ponieważ oceniana wersja Programu jest wersją roboczą i nie zawiera niektórych elementów. Tę część opinii należy wydrukować **w kolorze**, aby rozpoznać uwagi naniesione na tekście oryginalnym.
- **W części trzeciej** przedstawiono szczegółowe uwagi do części diagnostycznej w formie odnośników do konkretnych stron „**Diagnozy...**”
- **W czwartej części** znajdują się szczegółowe uwagi do Programów oraz Priorytetów przewidywanych do realizacji w ramach ww. Programów. Ponieważ te uwagi dotyczą określonego kontekstu merytorycznego – wpisano je innym kolorem czcionki na oryginalnym (ale skróconym) tekście opisu ww. Priorytetów. Tę część opinii należy wydrukować **w kolorze**, aby rozpoznać uwagi naniesione na tekście oryginalnym.

Część I.
Uwagi ogólne

Oceniany „Regionalny Program Operacyjny – Spójność i Konkurencyjność Regionów” jest wersją roboczą wobec powyższego nie oceniano istniejących w nim braków, bowiem uznano, że Zespół Autorski uzupełni je w odpowiednim czasie.

- Moim zdaniem cały „Regionalny Program Operacyjny – Spójność i Konkurencyjność Regionów” – w ocenianej wersji roboczej - jest **bardzo dobrą podstawą do stworzenia ostatecznej wersji dokumentu**. Wymaga on wielu uzupełnień, uściśleń i poprawek, ale zasadnicza praca została z powodzeniem wykonana przez Zespół Autorski. Konieczność dokonania ww. zmian jest rzeczą normalną w tak wielowątkowym, interdyscyplinarnym opracowaniu dotyczącym zróżnicowanej materii rozwoju społeczno-gospodarczego i mającej za przedmiot obszar całego kraju.
- Przedstawione w niniejszej ocenie uwagi dotyczące „Regionalnego Programu Operacyjnego – Spójność i Konkurencyjność Regionów” nie są kategorycznymi stwierdzeniami, lecz propozycjami zmian jakich należałoby dokonać w przedmiotowym dokumencie. Liczba zgłoszonych w niniejszej ocenie uwag jest dość duża. Autor uznał, że tylko zgłaszanie wątpliwości i uwag krytycznych do tekstu będzie przydatne Zespołowi Autorskiemu w dalszych pracach nad „Regionalnym Programem ...” Z drugiej strony uznano, że nie ma żadnego sensu omawianie

niniejszego „Regionalnego Programu...” poprzez rozwijanie przez Autora niniejszej oceny własnych wizji w przedmiotowej sprawie.

- Cały Program liczy ok. 80 str.¹, w tym:
 - „Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej kraju i województw” – ok. 18 stron,
 - „Analiza SWOT polskiej gospodarki i zróżnicowań międzyregionalnych” – ok. 5 stron,
 - „Pomoc przedakcesyjna oraz z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności” – ok. 10 stron,
 - „Strategia rozwoju” – ok. ok. 4 stron,
 - „Programy i priorytety” – ok. 40 stron.

Jak widać, **wewnętrzne proporcje objętości poszczególnych części są prawidłowe.**

W szczególności jest bardzo korzystne, iż dominuje tu część zawierająca opis Programów oraz Priorytetów, a nie części wstępne: tj. diagnoza oraz opis dotychczasowych działań w przedmiotowej sferze. W przypadku zmian i uzupełnień dokonywanych w ww. „Regionalnym Programie ...” sugeruję zachowanie dotychczasowych proporcji objętości między ww. częściami.

- **W ocenianej wersji „Regionalnego Programu...” nie ma żadnych zestawień finansowych,** które jak rozumiem będą przygotowane w wersji następnej. Uniemożliwia to jednak dokonanie w miarę pełnej oceny ww. dokumentu. **Zasadnicze znaczenie będą miały nie tyle zapisy (tytuły i zawartość) poszczególnych programów realizacyjnych i realizowanych w ich ramach priorytetów, lecz wielkość i wzajemne proporcje środków przeznaczonych na realizację poszczególnych programów i ich priorytetów. Zwracam więc uwagę na konieczność dokonania w przyszłości oceny merytorycznej ww. „Regionalnego Programu ...” pod względem wagi przyznawanej poszczególnym programom i priorytetom.**
- W obecnym kształcie – bez znanych proporcji środków na realizację poszczególnych Programów i Priorytetów – „Regionalny Program ...” **ma raczej charakter proefektywnościowy z elementami polaryzacji społeczno-gospodarczej niż proefektywnościowy z elementami równoważenia rozwoju.** Takie stwierdzenie wynika z zestawienia celów szczegółowych „Regionalnego Programu...”, z których żaden nie jest wprost poświęcony wsparciu **obszarów problemowych** ex definitione, a za to jeden cel wprost mówi o zwiększeniu migracji (por. cytaty poniżej). Wymowa całości zmienia się dopiero po przeanalizowaniu zapisów Programów i przewidzianych do realizacji w ich ramach Priorytetów. Uwaga powyższa, jest raczej spostrzeżeniem, niż krytyką zastosowanego podejścia. Rozstrzygnięcia zawarte w przedmiotowym programie mają (i muszą mieć) w swym podstawowym wymiarze raczej charakter wyborów doktrynalnych niż merytorycznych, gdyż spór między zakresem dominacji efektywności gospodarczej nad społeczną jest nierozstrzygalny na gruncie teorii.
- W omawianym „Regionalnym Programie ...” zapisane cele szczegółowe nie przekładają się więc dokładnie wprost (ani formalnie, ani merytorycznie) na Programy

¹ To jest objętość jest orientacyjna – liczona wg wersji z rysunkami i mapami, wydrukowanej z pojedynczym odstępem między wierszami. Zestawienie objętości poszczególnych części „Regionalnego Programu Operacyjnego– Spójność i Konkurencyjność Regionów” służy tylko do określenia wewnętrznych proporcji zawartości tego dokumentu.

realizacyjne i realizowane w ich ramach Priorytety. Celów szczegółowych jest 5, natomiast Programów jest 6 i na dodatek nie zachodzą między nimi relacje rozłączności. Niektóre cele szczegółowe muszą być zatem realizowane przez różne Priorytety w ramach różnych Programów. **Będzie to stwarzało konieczność opracowania klucza-schematu zaliczania poszczególnych priorytetów do poszczególnych celów szczegółowych.** W przeciwnym wypadku nie będzie można określić, ile środków planuje się przeznaczyć (i potem ile przeznaczono) na realizację poszczególnych celów szczegółowych.

- W omawianym „Regionalnym Programie ...” **tytuły niektórych priorytetów są zbyt daleko idące, sugerują działania daleko wykraczające nie tylko poza przewidywany zakres omawianego „Regionalnego Programu...”, ale w ogóle poza możliwości nie tylko tego ale jakiegokolwiek programu wsparcia środkami publicznymi.** Przykład: „Program I. Budowa ponadwojewódzkich kompleksowych struktur funkcjonalno-przestrzennych”; „Priorytet 1.1. Tworzenie pasma rozwoju społeczno-gospodarczego ...”; „Priorytet 1.4. Budowa pasma rozwojowego...”. Tytuły takie sugerują, że oto będą tworzone/budowane jakieś nowe „ponadwojewódzkie kompleksowe struktury funkcjonalno-przestrzenne” lub „pasma rozwoju”, gdy tymczasem program ten przewiduje przekształcenia istniejących struktur np. poprzez modernizację/budowę korytarzy transportowych tzn. głównie poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej. Tak więc **takie tytuły należałoby doprecyzować** tak jak ma to miejsce np. w innych Priorytetach tj. poprzez użycie słów „wspieranie”, „wzmocnienie” rozwoju itp.
- W „Regionalnym Programie ...” **część priorytetów w ramach programów realizacyjnych odnosi się wprost do ściśle określonych przedsięwzięć inwestycyjnych określonych niemal z nazwy.** W przypadku ponadregionalnej infrastruktury transportowej o charakterze publicznym zapisy takie nie budzą wątpliwości, jednak już inaczej jest w przypadku inwestycji o skali wewnątrzregionalnej lub nawet lokalnej np.: Priorytet 2.1. – „Żuławy”; Priorytet 5.2. – „Lublin” i „Białystok”; Priorytet 5.3. – Wsparcie budowy „doliny lotniczej” itp. **Takie podejście niesie w sobie pewne niebezpieczeństwa.** Po pierwsze, jest to konkretne **zobowiązanie finansowe „adresowane”** do ściśle określonej, wąskiej grupy beneficjentów, zwalniające ich niejako z własnej aktywności w zabieganiu o środki. Takich konkretnych działań wymagających pilnej i pewnej interwencji możnaby w Polsce wymienić co najmniej kilkadziesiąt, a pozostają one bezimienne, ukryte w ogólnych zapisach innych Priorytetów. Po drugie, taki adresowany zapis **gwarantuje wsparcie niezależnie od zmieniających się uwarunkowań i potrzeb.** Po trzecie, wreszcie **taki zapis łamie zasady** na jakich funkcjonuje polityka strukturalna, która nie jest „planem centralnych inwestycji”. **Uznając słuszność „wszystkich” działań zapisanych we „wszystkich” 6 programach uważam, że powinno się wyeliminować z nich „wszystkie” wąsko adresowane zapisy zobowiązujące do wsparcia konkretnych przedsięwzięć (nie dotyczy to infrastruktury publicznej o charakterze ponadregionalnym np. dróg, linii kolejowych itp.). Najprostszym sposobem osiągnięcia tego byłoby zastąpienie nazw identyfikujących dane przedsięwzięcie bardziej ogólnymi sformułowaniami. Po takim zabiegu Programy i Priorytety dotyczyłyby tego samego przedmiotu, jednak bez tworzenia nieelastycznych i demobilizujących zobowiązań finansowych.**

- W opisach poszczególnych priorytetów **obok zapisów w „obszarach docelowych” są bardzo często wymieniane jakieś województwa szczególnie predystynowane do wsparcia w jakichś działaniach.** Te sugestie są najczęściej oparte na jakichś niejasnych, subiektywnych przesłankach i odbywa się to ze szkodą dla pozostałych województw wymienianych w „obszarze docelowym”. **Sugerowałbym bezwzględnie pozbycie się tych niczym nieuzasadnionych, dodatkowych sugestii terutorialnych, z „opisów działań” – wystarczy to co określa „obszar wsparcia”.**
- Proponowanych w „Regionalnym Programie ...” 6 Programów w zasadzie obejmuje w pełni swym zakresem tematycznym obszar który można uznać za wymagający wsparcia ze szczebla krajowego. Zgodnie z przyjętymi przez Zespół Autorski założeniami, obejmują one dwie sfery: problemy o skali ponadregionalnej oraz problemy swą skalą wykraczające poza zakres możliwości rozwiązywania ich w poszczególnych regionach. Moim zdaniem jednak istnieją kwestie, których nie ujmują dostatecznie Priorytety przewidziane do realizacji w ramach poszczególnych Programów. Dotyczą one przede wszystkim:
 - **Rewitalizacji obszarów miejskich, szczególnie małych miast o zdekapitalizowanej zabudowie i zanikającej bazie ekonomicznej** (dotyczy to zwłaszcza województw dolnośląskiego, lubuskiego, zachodniopomorskiego, ale właściwie obszaru całej Polski);
 - **Przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i marginalizacji społeczno-gospodarczej na obszarach objętych długotrwałym, strukturalnym bezrobociem** (dotyczy to obszarów województw o najwyższej stopie bezrobocia, w szczególności: warmińsko-mazurskiego, pomorskiego, zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego, ale i innych z ww. problemami);
 - **Infrastruktury o skali krajowej (ale zasięgu europejskim i ponad kontynentalnym): czyli lotnisko międzynarodowe (pasażerskie/towarowe) w Polsce centralnej, system transportowy (z centralnym węzłem logistyczno-transportowym) największego układu aglomeracyjnego kraju Warszawa-Łódź itp.**
- W całym tekście omawianego „Regionalnego Programu...” używane są wymiennie i traktowane jako synonimy określenia: „województwo” w znaczeniu „region” oraz „międzywojewódzki” w znaczeniu „międzyregionalny”. **Zwracam uwagę, że Polska w ostatnim okresie została formalnie podzielona na tzw. „regiony” którymi są zespoły województw.** Wobec tego w tekście trzeba by odnieść się do tego problemu. W związku z tym należy albo wszędzie wyeliminować zamiennik nazwy „województwo” w formie „region”, albo **napisać we wstępie do „Regionalnego Programu...”**, że w tym dokumencie region utożsamiany jest z województwem.

Część II.

Ocena „Regionalnego Programu Operacyjnego – Spójność i Konkurencyjność Regionów” wg zaleceń Instytucji Zamawiającej tj w układzie formularza: „Założenia merytoryczne i organizacyjne ekspertyzy”

Oczekiwania Zamawiającego

1. Od Wykonawcy oczekuje się:

- oceny spójności wewnętrznej dokumentów, w tym spójności diagnozy, potrzeb i wyznaczonych celów, określonych priorytetów i działań, systemu realizacji i finansowania,

Regionalny Program Operacyjny – Spójność i Konkurencyjność Regionów **jest oceniany w wersji niepełnej – roboczej**. Wersja ta, przy założeniu **uzupełnienia o część finansową oraz proceduralno-monitoringowo-kontrolną** - jest dokumentem spójnym wewnątrznie:

- posiada cztery zasadnicze części: 1.Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej kraju i województw, 2.Analiza SWOT polskiej gospodarki i zróżnicowań międzyregionalnych, 3.Pomoc przedakcesyjna oraz z funduszy strukturalnych i Funduszu spójności, 4.Strategia Rozwoju, 5.Programy i Priorytety. Ww. części mają właściwe poziom szczegółowości i odpowiednie proporcje objętości.
- Ww. oceniane części są przygotowane z zachowaniem jednolitych zasad i ogólnie dobrze ujmują przedmiotowe zagadnienia

- oceny spójności zewnętrznej dokumentów z politykami wspólnoty, politykami krajowymi, strategią NPR oraz strategiami regionalnymi.

Oceniana wersja robocza „Regionalnego Programu ...” jest ogólnie zgodna z dokumentami zewnętrznymi: politykami wspólnoty, politykami krajowymi, NPR 2007-2013 oraz strategiami regionalnymi. Ocena szczegółowa zgodności wykracza poza zakres niniejszego opracowania. W uwagach szczegółowych zgłoszono pewne wątpliwości co do dwóch Priorytetów: 3.1. (ograniczeń w zakresie możliwości angażowania środków polityki strukturalnej UE do wspierania budownictwa mieszkaniowego) oraz 5.1. (ograniczeń w zakresie angażowania środków polityki strukturalnej UE do wspierania współpracy z państwami nie będącymi członkami UE).

2. W zakresie części diagnostycznej projektu programu operacyjnego od Wykonawcy oczekuje, aby w szczególności ocenił:

- czy została przedstawiona sytuacja sektora na tle sytuacji społeczno-gospodarczej kraju,

Przeprowadzona diagnoza, mimo pewnych usterek, dobrze oddaje problematykę rozwoju regionalnego na poziomie szczegółowości przyjętym w tym dokumencie. Wymaga jednak uzupełnienia o wątki bezpośrednio związane z Programami, a zwłaszcza Priorytetami – por. uwagi szczegółowe w Części III niniejszej oceny.

- czy została przedstawiona sytuacja sektora na tle sytuacji społeczno-gospodarczej Wspólnoty Europejskiej,

W części diagnostycznej ocenianej wersji „Regionalnego Programu...” nie wszystkie elementy są przedstawiane na tle sytuacji społeczno-gospodarczej UE.

- czy zakres diagnozy jest syntetyczny tzn. wyczerpuje temat i opisuje wszystkie fakty, które mają największy wpływ na dany sektor, a jednocześnie czy opisane zjawiska są argumentem dla podejmowanych działań wymienionych w części strategicznej (jeśli opisy skupiają się na zbędnych informacjach, z których nie wynika nic dla strategii – należy je zweryfikować, jeżeli brakuje informacji – wskazać co należy uzupełnić),

Diagnoza ma charakter syntetyczny tzn. na przyjętym poziomie ogólności opisuje najważniejsze fakty, które mają wpływ na politykę rozwoju regionalnego w Polsce. Wymaga jednak uzupełnienia o wątki bezpośrednio związane z Programami i Priorytetami i służącymi lepszemu uzasadnieniu podjęcia określonych działań. To uzasadnienie można wpisać „sugerująco” wprost w tekst diagnozy. Szczegółowe uwagi do diagnozy przedstawiono w Części III niniejszej oceny

- czy nie pojawiają się „malownicze”, długie opisy, które nie są poparte danymi liczbowymi,

Diagnoza ma zwarty charakter, ogólnie bez nadmiernych opisów – por. szczegółowe uwagi w Części III niniejszej oceny.

- czy podawane dane nie są zbyt ogólnikowe i czy zostały zinterpretowane tzn. tak, by odbiorca wiedział, czy dana wielkość to dużo, czy mało, itp.,

Przypadki ogólnikowych opisów są nieliczne – por. szczegółowe uwagi w Części III niniejszej oceny

- czy w diagnozie zawarto wykresy i tabele? Należy zwrócić uwagę czy wykresy są przejrzyste, prezentują, tam gdzie to możliwe, większą liczbę zjawisk. Jeśli dane zawarte w tabeli nie są omawiane w tekście – należy takie dane usunąć lub uzupełnić tekst. Rezygnacja z zapisów, odnoszących się w tekście do tabel i wykresów i ich tytułów, które są w zasadzie powtórzeniem zdań,

Diagnoza zawiera liczne tabele, wykresy i mapy, ale o niektóre elementy możnaby ją wzbogacić – por. szczegółowe uwagi w Części III niniejszej oceny

- czy prezentowana jest dynamika zjawisk tj. fakty są prezentowane w ciągu, co najmniej kilku lat, o ile jest to możliwe.

W diagnozie jest prezentowana dynamika zjawisk - – por. szczegółowe uwagi w Części III niniejszej oceny

3. W zakresie **analizy dotychczasowej pomocy przedakcesyjnej** oraz z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności dla sektora od Wykonawcy oczekuje, aby w szczególności ocenił:

- czy ocena wykorzystania środków publicznych w odniesieniu do działań skierowanych do sektora, w tym pomocy finansowej ze strony UE obejmuje okres od roku 1999 do końca 2004 r.? (jeśli taka pomoc była udzielana),

Tak, ale do końca 2003 r.

- czy w zakresie pomocy przedakcesyjnej wskazane zostały wszystkie działania, jakie były podejmowane i służyły realizacji polityki spójności społecznej i gospodarczej w ramach danego sektora,

Tak, wszystkie najważniejsze.

- czy zostało pokazane wykorzystanie środków w ujęciu ilościowym poprzez prezentację wielkości budżetów poszczególnych programów, ilości zakontraktowanych oraz wydanych środków wraz z analizą powyższych danych,

Tak, ale uwaga! W Zestawieniu finansowym dot. sektorowych programów operacyjnych występuje nieprawidłowa nazwa „SPO Transport” jako „SPO Transport i gospodarka morska”. Poza tym wszystkie te tabele powinny mieć tytuły, numerację i opisy wyjaśniające zawartość. W obecnym kształcie należy się domyślać, co jest przedmiotem tych tabel.

- czy została dokonana analiza i ocena skuteczności oraz wydajności pomocy i wskazane działania o wysokiej wartości dodanej oraz prezentacja wpływ środków finansowych na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej sektora,

Nie, ale wydaje się, że takie analizy są zbyteczne w „Regionalnym Programie...”

- w przypadku działań realizowanych w ramach funduszy strukturalnych (okres 2004-2006), których ocena na obecnym etapie realizacji nie jest możliwa do przeprowadzenia, należy wskazać tylko działania w ramach sektora.

Informacje ww. zostały podane.

4. W zakresie **analizy SWOT** sektora od Wykonawcy oczekuje, aby w szczególności ocenił:

- czy analiza SWOT opiera się na diagnozie (jest jej podsumowaniem), stanowi „katalog” wynikający z diagnozy? (analiza SWOT służy formułowaniu celów i nie powinna zawierać wszystkiego, co jest w diagnozie – nie powinna przekraczać 2 str.),

Analiza SWOT opiera się na diagnozie, należałoby ją nieco bardziej „sprofilować pod problemy”, którym poświęcone są Programy i Priorytety.

- czy analiza SWOT składa się z 4 zasadniczych części 1) mocne i 2) słabe strony (wewnętrzne) oraz 3) szanse i 4) zagrożenia (zewnętrzne),

Tak

- czy mocne strony służą wskazaniu tych elementów, które w rzeczywistości stanowią o przewadze danego sektora i na nich będzie opierała się realizacja programu? Czy prezentowane są słabe strony, czyli te elementy, które w wyniku realizacji programu, powinny być zlikwidowane bądź ograniczone? Szanse, to zjawiska występujące w otoczeniu sektora, które – w założeniach – muszą być

wykorzystywane w celu osiągnięcia sukcesu programu; Zagrożenia stanowią te zjawiska, których należy unikać lub ograniczać ich wpływ na sektor, właśnie poprzez realizację konkretnych celów,

Analiza SWOT ,od strony formalnej, jest przeprowadzona prawidłowo

- Czy poszczególne zapisy analizy SWOT wzajemnie nie wykluczają się.

Poszczególne zapisy analizy SWOT nie wykluczają się wzajemnie. Zwracam jednak uwagę, że w analizie SWOT te same czynniki mogą występować jako słabe i jednocześnie mocne strony, a szanse mogą być jednocześnie zagrożeniami. Trudno więc mówić o wykluczających się zapisach w analizie SWOT.

5. W zakresie analizy część strategicznej programu operacyjnego od Wykonawcy oczekuje, aby w szczególności ocenił:

- Cel główny:

- czy cel główny jest sformułowany wyraźnie i jednoznacznie - najlepiej w formie jednego zdania - nakreślającego strategiczny kierunek rozwoju danego sektora w programowanym okresie?

Cel główny jest sformułowany wyraźnie i jednoznacznie

- czy „spina” (łączy) on wszystkie priorytety?

Tak

- czy wybór celu głównego jest uzasadniony w postaci opisowej i czy zostało wykazane, w jaki sposób cel główny wpisuje się w NPR i inne dokumenty strategiczne?

Tak

- czy zostały określone wskaźniki realizacji celu głównego (przy określeniu wskaźników niezbędne jest podanie źródła danych)?

Nie określono wskaźników realizacji celu głównego, lecz określono wstępnie wskaźniki realizacji priorytetów poprzez „wskaźniki monitorowania”. Te wskaźniki są jednak niekompletne.

- czy określono częstotliwość pomiaru wskaźników oraz wartość bazową i wartość oczekiwaną?

W ocenianej wersji „Regionalnego Programu ...” nie określono w ogóle wskaźników realizacji celu głównego, więc także ani wartości bazowej ani wartości oczekiwanej wskaźników monitorowania realizacji celu głównego. Przydatność takich wskaźników jest jednak wątpliwa merytorycznie, ze względu na domniemany ich poziom ogólności.

- Cele szczegółowe:

- czy cele szczegółowe są uszczegółowieniem celu głównego, jego logiczną konsekwencją,

Tak, ale nie są wśród nich dostatecznie reprezentowane cele równoważenia rozwoju, a taki wymiar jednoznacznie wynika z zestawu Programów oraz Priorytetów

oceniającego „Regionalnego Programu ...” – por. uwagi szczegółowe w Części I niniejszej oceny.

- czy cele szczegółowe łączą się ze sobą nawzajem i związki te są jasno określone w opisie,
Tak, ale brak jest opisu wyznaczonych celów szczegółowych całego „Regionalnego Programu ...”. Opis ten nie powinien być zbyt obszerny (np. do 1 strony na całość).
- czy poszczególne cele szczegółowe odzwierciedlają problematykę zawartą w poszczególnych priorytetach,
Niedostatecznie odzwierciedlają prorozwojowo-równoważący charakter wielu priorytetów – por. uwagi szczegółowe w Części I niniejszej oceny
- czy wybór celów szczegółowych jest uzasadniony w postaci opisowej i czy zostało wykazane, w jaki sposób poszczególne cele szczegółowe wpisują się w NPR i inne dokumenty strategiczne,
Pośrednio – tak, bezpośrednio - nie.
- czy zostały określone wskaźniki realizacji celów szczegółowych (przy określeniu wskaźników niezbędne jest podanie źródła danych),
Nie określono wskaźników realizacji celów szczegółowych „Regionalnego Programu...”, przydatność takich wskaźników jest jednak wątpliwa merytorycznie, ze względu na domniemany ich poziom ogólności.
- czy określono częstotliwość pomiaru wskaźników oraz wartość bazową i wartość oczekiwaną (nie jest dopuszczalne mierzenie tym samym wskaźnikiem celu głównego i celów szczegółowych).
- **Strategia realizacji celów:**
 - czy strategia programu operacyjnego bezpośrednio wynika i odwołuje się do diagnozy, która powinna być uzasadnieniem przyjętej strategii,
Tak, ale w sposób bardzo skrótowy.
 - czy strategia programu operacyjnego jest powiązana z NPR - zostały wykazane relacje strategii z konkretnymi kierunkami i celami NPR,
Tak, ale w sposób bardzo skrótowy.
 - czy został zawarty opis zgodności strategii z odpowiednimi dokumentami krajowymi (strategia sektora, ustawy, rozporządzenia) oraz dokumentami unijnymi,
Tak, ale w sposób bardzo skrótowy.
 - czy zostały zawarte odniesienia do polityk horyzontalnych UE,
Tak, ale w sposób bardzo skrótowy.
 - czy część strategiczna prowadzi do wyznaczenia priorytetów i działań programu,
Tak, ale z zastrzeżeniami o niedostatecznej reprezentacji wśród celów szczegółowych zapisanych i przewidzianych do realizacji Priorytetów prorozwojowo-równoważących.

- czy została zawarta informacja na temat zasięgu geograficznego programu.

Tak

6. W zakresie **priorytetów i działań realizowanych w ramach programu** od Wykonawcy oczekuje, aby w szczególności ocenił:

- czy część dotycząca priorytetów i działań stanowi logiczną całość z częścią strategiczną,

Tak, ale z zastrzeżeniami o niedostatecznej reprezentacji wśród celów szczegółowych zapisanych i przewidzianych do realizacji Priorytetów prorozwojowo-równoważących.

- czy rozdział zawiera wszystkie niżej wymienione elementy.

Tak.

Priorytety realizowane w ramach programu:

- **główny cel priorytetu:**

- czy cel główny priorytetu jest sformułowany wyraźnie, jednoznacznie oraz wpisuje się w strategię programu,

Ogólnie tak, ale są pewne wyjątki – por. uwagi w Części IV niniejszej oceny

- czy cel główny priorytetu odnosi się do wszystkich realizowanych w jego ramach działań,

Ogólnie tak, ale są pewne wyjątki – por. uwagi w Części IV niniejszej oceny

Poza tym, w poszczególnych Priorytetach nie wyodrębniono wyraźnie – poprzez nadanie nazw – poszczególnych działań, a jedynie je opisano.

- czy zostało zachowane w rozdziale prawidłowe słownictwo tj. priorytet, działanie, beneficjent, które zostało przyjęte dla obecnego okresu programowania? (chyba, że wprowadzenie innego nazewnictwa wynika z projektów nowych rozporządzeń).

Tak.

- **uzasadnienie wyboru priorytetu:**

- czy uzasadnienie wyboru priorytetu jest zawarte w maks. 2 str. i wyszczególnione pod nazwą „Opis i uzasadnienie wyboru celów priorytetów, na które ma być udzielone wsparcie”,

Nie ma odrębnych uzasadnień wyborów poszczególnych Priorytetów. Pewna forma ww. uzasadnień jest zawarta w „opisie działań” oraz w „spodziewanych rezultatach działań” poszczególnych Priorytetów.

- czy uzasadnienie jasno wyjaśnia zasadność wyboru priorytetu (w świetle diagnozy, strategii programu, strategii sektorowej, NPR).

Nie ma odrębnych uzasadnień wyborów poszczególnych Priorytetów. Pewna forma ww. uzasadnień jest zawarta w „opisie działań” oraz w „spodziewanych rezultatach działań” poszczególnych Priorytetów

- **spodziewane rezultaty realizacji priorytetu:**

- **zasady wyboru projektów**
- czy zostały podane kryteria wg, których będą wybierane projekty? (kryteria ogólne, szczegółowe i tematyczne).

Kryteria nie zostały określone.

7. W zakresie **część dotyczącej szacunkowego planu finansowego w podziale na priorytety operacyjne** od Wykonawcy oczekuje, aby w szczególności ocenił :

(Oceniana wersja Regionalnego Programu Operacyjnego – Spójność i Konkurencyjność Regionów” nie zawiera części finansowej i w tym aspekcie nie była analizowana

- czy został opisany plan finansowy programu i czy jest on zgodny z zapisami WNPR,
- czy zostały dołączone 2 tabele finansowe wskazane we „wzorze programu operacyjnego” przesłanego instytucjom zarządzającym tj. 1. Tabela finansowa w podziale na lata określająca całkowitą pulę środków asygnowanych na program oraz 2. Tabela finansowa zawierająca poziom współfinansowania określająca wydatki na program wg priorytetu i roku.

8. W zakresie **opisu systemu realizacji programu operacyjnego** od Wykonawcy oczekuje, aby w szczególności ocenił:

(Oceniana wersja Regionalnego Programu Operacyjnego – Spójność i Konkurencyjność Regionów” nie zawiera części dotyczącej systemu realizacji ww. programu i w tym aspekcie nie była analizowana)

- Czy określone zostały wszystkie niezbędne elementy systemu, w tym:
 - Zasady i procedury zarządzania i wdrażania
 - Zarządzanie finansowe i kontrola
 - Monitorowanie realizacji programu
 - Ocena skuteczności i efektywności realizacji programu
 - Partnerstwo, informacja i promocja
- Czy system realizacji jest zgodny z zapisami WNPR,

Część III.

Uwagi szczegółowe do „Diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej kraju i województw” zawartej w „Regionalnym Programie Operacyjnym – Spójność i Konkurencyjność Regionów”.

Generalna ocena części diagnostycznej jest pozytywna. Dotyczy ona możliwych do uchwycenia, kluczowych zagadnień rozwoju regionalnego. Niemal bez wyjątku jest pozbawiona zbytnej szczegółowości, jest oparta na udokumentowanych faktach, a nie na subiektywnych ocenach i opiniach. Posiada jednak szereg usterek i wymaga powtórnego przejrzenia i niezbędnych poprawek, które w niczym nie umniejszają ogólnie pozytywnej oceny całości. Uwagi i spostrzeżenia dot. tej części ocenianego dokumentu przedstawiają się następująco:

- Na wstępie powtórzę, ale w zlagodzonej formie, uwagę zapisaną na końcu „Diagnozy...”, aby **włączyć do niej elementy nieuwzględnione dotychczas, a będące przedmiotem Priorytetów „Regionalnego Programu ...”**. Dotyczy to m.in.: kultury i dziedzictwa kulturowego, systemu paneuropejskich korytarzy transportowych i „zwornikowego” położenia Polski w kontekście istniejącej sieci osadniczej, sytuacji mieszkaniowej (niedobór mieszkań jako bariera mobilności), systemu obszarów chronionych Natura 2000. Natomiast nie uważam, że diagnoza nie ma ścisłego związku z priorytetami. Ta Diagnoza powinna jedynie mieć ściślejszy związek z Priorytetami „Regionalnego Programu...”, co będzie łatwiej osiągalne, gdy Zespół Autorski poznał już te priorytety. Priorytety te były zapewne formułowane w oparciu o odrębne, szczegółowe analizy wykraczające poza ogólne prace diagnostyczne.
- W ocenach różnych elementów sytuacji społeczno-gospodarczym na poziomie regionalnym należałoby, moim zdaniem, **w większym stopniu podkreślać istnienie wewnętrznych zróżnicowań wewnątrzwojewódzkich**. Oczywiście nie chodzi o analizowanie zjawisk na poziomie gmin czy powiatów, ale częstsze sygnalizowanie ww. zróżnicowań lepiej uzasadniałoby oceny sytuacji społeczno-gospodarczej w niektórych regionach (np. mazowieckie, pomorskie, zachodniopomorskie itp.)
- Należałoby **przejrzeć uważniej stosowany sposób generalizowania w tekście pewnych układów regionalnych**. Chodzi tu o błędne nazywanie wyodrębnionych zespołów województw np. cytując: „silne uprzemysłowione województwa południowo-zachodniej części kraju: łódzkie, śląskie, świętokrzyskie, opolskie i dolnośląskie” – województwa łódzkie oraz świętokrzyskie trudno zaliczyć do południowo-zachodnich. Podobny błąd powtarza się dość często.
- Należy **przejrzeć i ujednolicić tytuły i legendy map** (kartogramów) i rysunków: co to za zjawisko, stan na rok, jednostki miary.
- Uwagi dotyczące konkretnych zapisów:
 - „Ludność” – str.3 – niewłaściwy zapis: „W ostatnich latach obserwuje się również zjawisko zmniejszania się liczby mieszkańców wielkich aglomeracji miejskich na korzyść ich satelitów”. Zmniejsza się liczba mieszkańców w miastach centralnych aglomeracji, a rośnie poza tą strefą. Wielkie aglomeracje jako całość zwiększają liczbę mieszkańców.
 - „Ludność” – str.5 – niewłaściwy zapis: „Osadnictwo wiejskie cechuje znaczny stopień rozproszenia, charakterystyczny zwłaszcza dla północno-wschodniej części kraju”. Najwięcej najmniejszych wsi jest w centralnej części Polski

(mazowieckie, łódzkie, świętokrzyskie, wschodnia część wielkopolskiego i kujawsko-pomorskiego, fragmenty lubelskiego i podlaskiego).

- „Środowisko naturalne” – str.5 – niewłaściwy zapis: „Aktualnie w Polsce różnego rodzaju ochroną objęte jest 32,2% powierzchni kraju (10076 tys. ha), z czego 23 parki narodowe zajmują 314,5 tys. ha... „ – trzeba by tu napisać, że to zaledwie 1% powierzchni kraju
- „Środowisko naturalne” – str.6 – niewłaściwy zapis: „Wyposażenie w sieć wodno-kanalizacyjną wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne.” To prawda, ale można mówić o wyposażeniu w sieć wodno-kanalizacyjną tylko w przypadku miast. Na obszarach wiejskich w Polsce wyposażenie w sieć wodociągową jest ok. 6-krotnie wyższe niż wyposażenie w sieć kanalizacyjną, a z oczyszczalni ścieków korzysta ok. 14% mieszkańców wsi.
- „Środowisko naturalne” – str.6 – propozycja, aby na mapkach zilustrować „niektóre geograficzno-gospodarcze profile województw” ma tylko sens wówczas, gdy udałoby się pokazać te zjawiska w formie zgeneralizowanej. To znaczy jako rzeczywiste struktury, ale nie jako przeciętne wojewódzkie. Trudno bowiem przyjąć, że w jakimś województwie występują „średnio gleby klasy IV” lub posługiwać się np. „średnią wysokością npm”
- „Środowisko naturalne” – str.6 – niewłaściwy zapis: „Polska należy do obszarów o małych zasobach wody. Przeciętne zasoby wód powierzchniowych (odpływy) szacowany jest na ok. 1,6 dam³ (dam³ = dekametr sześcienny = 10 m x 10 m x 10 m = 1000 m³).” Tu trzeba wyraźnie napisać, że chodzi o odpływ średnio na 1 mieszkańca. Ta informacja jest dopiero, pośrednio, w zdaniu następnym.
- „Poziom rozwoju gospodarczego” (str. 7-9) moim zdaniem należałoby przenieść cały ten podrozdział na koniec Diagnozy jako swoiste podsumowanie zamykające Diagnozę. Teraz znajduje się on po „Środowisku naturalnym” a przed „Infrastruktura techniczną”.
- „Infrastruktura techniczna” – „Sieć kolejowa” – str. 10 – nie wiadomo, czy opisane skracanie sieci dotyczy sieci eksploatowanych czy sieci w ogóle istniejących w ewidencji.
- „Infrastruktura techniczna” – „Drogi śródlądowe” – trzeba dopisać „wodne”, bo o co tu chodzi trzeba się dowiadywać z tekstu.
- „Infrastruktura techniczna” – „Transport lotniczy” str. 12 – błąd: „W 1998 r. przewieziono 2.632 tys. pasażerów, tj. o ok. 53,5% więcej niż w 1990 r., z czego 85% w komunikacji międzynarodowej. Natomiast w **2003 roku 3978** tys. o 51% więcej niż w 1998, z czego prawie 80% w komunikacji międzynarodowej.” I dalej: „Największe znaczenie dla obsługi pasażerów mają lotniska w Warszawie (**blisko 5 mln** pasażerów w 2003 roku, tj. 75,5% wszystkich w Polsce)”.
- „Telekomunikacja” – str. 13 – dobry przykład koniecznego komentarza dot. zróżnicowań wewnątrzwojewódzkich: największa gęstość sieci w województwie mazowieckim – bo aglomeracja, a poza nią - niskie wskaźniki.
- „Potencjał gospodarczy” – „Rolnictwo” – str. 13-14 – zbyt dużo opisu, a zbyt mało faktów i liczb. Należałoby to przerezagować bo ten fragment „odstaje” od reszty.
- „Przemysł” – str. 14 – zbyt lakoniczny opis przemysłu i budownictwa. Trochę więcej informacji o problemach związanych z restrukturyzacją, branżami schyłkowymi, zbyt małym udziałem nowych technologii, zbyt niskimi nakładami na badania i rozwój (B+R) oraz o barierach rozwoju budownictwa,

zwłaszcza mieszkaniowego, „nożycach cenowych” między dochodami ludności, a ceną 1 m² mieszkania oraz wysokością czynszu ekonomicznego, trochę o niedoborze mieszkań (ok. 1,5 mln) jako barierze mobilności itp.

- „Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw” – str. 14 – błędny zapis: „Liczba spółek prawa handlowego i prowadzonych przez osoby fizyczne wzrosła do ponad 3,5 mln (2003 r.),...” W 2003 r. ogólna liczba podmiotów gospodarczych w Polsce (REGON) wynosiła 3,58 mln, w tym zakłady osób fizycznych – 2,80 mln, a spółki prawa handlowego – 208,8 tys. Liczba zakładów osób fizycznych zaczęła się ostatnio zmniejszać.
- „Inwestycje zagraniczne” – str. 15 - zbyt ogólny opis, należałoby podać kilka liczb np. o BIZ czyli tzw bezpośrednich inwestycjach zagranicznych.
- „Zatrudnienie i rynek pracy” – wszędzie należy podawać rok którego dotyczą dane. W związku z tym, jeśli to nie wynika z kontekstu należy eliminować określenia: „obecnie”, „współcześnie”, „teraz” dla określenia czasu – uwaga ta dotyczy całego tekstu.
- „Podział polskiej przestrzeni społeczno-gospodarczej” – str. 17. Moim zdaniem należy w tym fragmencie złagodzić (podkreślam: tylko złagodzić a nie usunąć) uzasadnianie zróżnicowań rozwoju odległą przeszłością, zwłaszcza zaborami. Od Odzyskania Niepodległości minęło już ok. 85 lat i powoływanie się na te fakty staje się, z upływem czasu, trochę wątpliwe merytorycznie. Przyczyny społeczno-gospodarczych zróżnicowań regionalnych Polski są bardziej złożone, bowiem należy pamiętać o ponad 40-letnim okresie gospodarki centralnie administrowanej. Dzisiejszy poziom rozwoju mierzymy obserwując elementy zagospodarowania przeważnie nieistniejące na początku XX wieku (np. elementy infrastruktury komunalnej, systemu transportowego, B+R, „produkcyjne” środki trwałe itp.).

Część IV.

Uwagi szczegółowe do Programów oraz Priorytetów w ramach ww. Programów

Układ uwag:

- Poniżej przedstawiono uwagi do Programów oraz poszczególnych Priorytetów które są przewidywane do realizacji w ramach ww. Programów;
- **Układ uwag** jest następujący:
 - posługując się dostarczonym tekstem „Regionalnego Programu...”, w części dotyczącej Programów, **uwagi wpisano w tych miejscach tekstu którego dotyczą innym kolorem czcionki.**
 - Tekst oryginalny jest skrócony, ale ma **brzmienie oryginalne.**
 - **Skróty** polegają na wybraniu z opisu każdego Priorytetu **pięciu elementów** poddawanych ocenie tj. tytułu, „Obszaru docelowego”, „Opisu działania”, „Spodziewanych rezultatów realizacji działań” i „Wskaźników monitorowania”;
 - **Zmieniono tylko układ „Opisu działań”** poszczególnych Priorytetów. Zmiana układu polega na **rozbięciu oryginalnych zdań na punkty**, tak aby możliwe było lepsze zidentyfikowanie działań przewidzianych do realizacji w ramach poszczególnych Priorytetów.

1. PROGRAM I BUDOWA PONADWOJEWÓDZKICH KOMPLEKSOWYCH STRUKTUR FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNYCH I GOSPODARCZYCH

Tytuł programu jest zbyt daleko idący: zamiast „Budowa” należałoby użyć sformułowania np. „wspieranie rozwoju”. Natomiast zupełnie należałoby usunąć stwierdzenie „kompleksowych” i zastąpić to np. „nowoczesnych” lub lepiej „konkurencyjnych”. Takich ogromnych przedsięwzięć – jakie sugeruje obecny tytuł - nie deklarowano nawet w gospodarce centralnie administrowanej. Budowa ponadwojewódzkiej kompleksowej struktury funkcjonalno-przestrzennej i gospodarczej zakłada skoordynowaną, skoncentrowaną działalność wymagającą olbrzymich nakładów finansowych. Struktury takie, nawet w najbogatszych państwach UE, tworzą się współcześnie przez całe dziesięciolecia.

B. Cele szczegółowe

- Wzrost spójności terytorialnej.
- Zwiększenie zdolności administracji publicznej do podejmowania i realizacji dużych przedsięwzięć rozwojowych. **(To jest niezręczne sformułowanie. Sugeruje ponowne podjęcie przez administrację publiczną roli bezpośredniego inwestora w dużych przedsięwzięciach inwestycyjnych. To jest ekonomicznie, systemowo mało prawdopodobne i praktycznie nierealne z powodu braku środków i braku aparatu instytucjonalno-wykonawczego).**
- Poprawa warunków gospodarowania na obszarze realizacji priorytetu.
- Utrwalenie współpracy ponadregionalnej i wewnątrzregionalnej.

Priorytet 1.1. Tworzenie pasma rozwoju społeczno-gospodarczego w województwach zachodnich i południowych w oparciu o projektowany Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy.

Tytuł zbyt daleko idący. Sugeruje tworzenie nowego pasma rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o projektowany korytarz transportowy. Powinno być raczej: np. „Wsparcie rozwoju w zasięgu oddziaływania ...” Opis działania wskazuje, że przedmiotem będzie głównie zwiększenie dostępności obszaru poprzez rozbudowę i modernizację powiązań komunikacyjnych.

Obszar docelowy: województwa zachodniopomorskie, lubuskie, dolnośląskie.

Opis działań

Uruchomienie procesów rozwoju gospodarczego i podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej województw leżących w paśmie rozwojowym, którego osią jest projektowany Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy, będzie oparte na

- tworzeniu i rozbudowie infrastruktury komunikacyjnej północ-południe. Działaniem objęte będą: droga ekspresowa S3, linia kolejowa CE59, uzupełniająca sieć drogową i kolejową oraz infrastruktura służąca rozwojowi transportu multimodalnego,
- turystyki i zwiększeniu atrakcyjności terenów przeznaczonych pod inwestycje.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej w paśmie rozwojowym wzdłuż Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego,
- usprawnienie połączeń tranzytowych na osi północ-południe Europy,
- stworzenie nowoczesnego środowiska systemu transportowego pozwalającego na osiągnięcie standardów podróży krajów UE oraz sprzyjającego wzmocnieniu konkurencyjności zachodnich regionów Polski,
- usprawnienie połączeń komunikacyjnych i wzrost możliwości przeładunkowych portów ujścia Odry,
- rozwój turystyki.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Drogi publiczne o twardej nawierzchni: • na 100 km ² • na 10 tys. ludności	km	NTS 2	rok	2002	GUS
Linie kolejowe eksploatowane, w tym zelektryfikowane: • na 100 km ² • na 10 tys. ludności	km	NTS 2	rok	2002	GUS
Wzrost PKB (rok poprzedni=100)	%	NTS 2	rok	2002	GUS

Priorytet 1.2. Rozwój obszaru funkcjonalnego wybrzeża Morza Bałtyckiego.

Obszar docelowy: województwa zachodniopomorskie, pomorskie i warmińsko-mazurskie.

(Tytuł i cały Priorytet nie budzi zastrzeżeń)

Opis działań

Działania obejmować będą

- rozbudowę infrastruktury usprawniającej komunikację międzyregionalną,
- podnoszącej jakość środowiska wód morskich, przybrzeżnych i ich dopływów w strefie nadmorskiej (**tutaj dodałbym wsparcie dla ochrony wybrzeża przed erozją, czyli dla ochrony środowiska w ogóle, a nie tylko „wód”**)
- i podnoszącej atrakcyjność turystyczną wybrzeża morskiego i sąsiadujących z nim pojezierzy.
- Niektóre działania będą powiązane z sektorową polityką rybacką i polityką morską.

Ze względu na bezpośredni wpływ na politykę regionalną powinny być wdrażane przez samorządy terytorialne.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- poprawa funkcjonowania portów morskich,
- stworzenie możliwości aktywizacji gospodarczej małych portów,
- usprawnienie komunikacji międzyregionalnej,
- poprawa stanu (**środowiska, w tym**) czystości wód przybrzeżnych Bałtyku i wód przymorskich,
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej pojezierzy wybrzeża morskiego.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Międzynarodowy obrót ładunków w morskich portach handlowych: • załadunek łącznie z tranzytem • wyładunek łącznie z tranzytem	tony	NTS 2	rok	2000	GUS
Udzielone noclegi w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w tym turystom zagranicznym	tys.	NTS 2 NTS 3	rok	2000	GUS
Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane, w % ścieków wymagających oczyszczenia	%	NTS 2	rok	2000	GUS

Priorytet 1.3. Wzmocnienie impulsów rozwojowych o znaczeniu ponadregionalnym na obszarze oddziaływania VI paneuropejskiego korytarza transportowego.

Ten tytuł jest właściwy. Taką właśnie formę powinny mieć tytuły podobnych priorytetów! Praktycznie ten priorytet, co do zakresu przewidywanych działań, jest identyczny jak Priorytet 1.1 oraz 1.4., a posiada tytuł znacznie węższy niż ww. (ale właśnie, moim zdaniem, prawidłowy). Takich różnic być nie powinno.

Obszar docelowy: województwa pomorskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie, mazowieckie, śląskie, małopolskie.

Opis działań

Realizacja przedsięwzięć rozwojowych odbywać się będzie w drodze wsparcia środkami finansowymi

- budowy autostrady A1, dróg S7 i S8 (na odcinku Warszawa-Łódź), linii kolejowej C65, uzupełniającej sieci komunikacyjnej
- oraz infrastruktury służącej rozwojowi transportu multimodalnego,
- turystyki,
- zwiększeniu atrakcyjności terenów przeznaczonych pod inwestycje,

- wsparciu dla wprowadzenia przemysłów wysokich technologii.

Pasma rozwojowe wzdłuż VI paneuropejskiego korytarza transportowego dysponuje warunkami do wprowadzenia na nie przemysłów wysokich technologii (województwa: pomorskie, śląskie, małopolskie **(występują tu jakieś niejasne kryteria wyboru województw – należy albo wymienić wszystkie regiony z „obszaru docelowego”, albo żadnego. Ta uwaga dotyczy wszystkich tego typu zapisów.)**).

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i utrwalenie procesów rozwoju gospodarczego na obszarach leżących w zasięgu VI paneuropejskiego korytarza transportowego,
- usprawnienie komunikacji na osi północ-południe Polski i w województwach centralnych.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Drogi publiczne o twardej nawierzchni: • na 100 km ² • na 10 tys. ludności	km	NTS 2	rok	2000	GUS
Nakłady na działalność badawczo-rozwojową (ceny bieżące) w relacji do PKB	%	NTS 2	rok	2000	GUS
Produkt krajowy brutto (w cenach bieżących) na 1 mieszkańca	zł	NTS 2 NTS 3	rok	2000	GUS

Priorytet 1.4. Budowa pasma rozwojowego na obszarze oddziaływania III paneuropejskiego korytarza transportowego.

Tytuł zbyt daleko idący. Sugeruje budowę nowego pasma rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o projektowany korytarz transportowy. Powinno być raczej: np. „Wsparcie rozwoju w zasięgu oddziaływania ...” Opis działania wskazuje, że przedmiotem będzie głównie zwiększenie dostępności obszaru poprzez rozbudowę i modernizację powiązań komunikacyjnych.

Obszar docelowy: województwa dolnośląskie, opolskie, śląskie, świętokrzyskie, małopolskie, podkarpackie, lubelskie.

Opis działań

Działania obejmować będą

- rozbudowę infrastruktury komunikacyjnej towarzyszącej budowie autostrady A4, budowę linii kolejowej E30 (na odcinku Opole-Kraków),
- stworzenie centrum logistycznego o zasięgu europejskim w powiązaniu z modernizacją szerokotorowej linii kolejowej (Linii Hutniczo-Siarkowej) i towarzyszącą infrastrukturą **(tak właśnie, w sposób ogólny, należy określać konkretne przedsięwzięcia inwestycyjne o zasięgu regionalnym, a nie poprzez podawanie konkretnych nazw jak to ma miejsce w niektórych Priorytetach. Daje to pole manewru w przypadku zmian koncepcji i różnych uwarunkowań)**
- wsparcie dla wprowadzenia przemysłów wysokich technologii.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i utrwalenie procesów rozwoju gospodarczego województw w zasięgu III paneuropejskiego korytarza transportowego,
- stworzenie centrum logistycznego o zasięgu europejskim,
- poprawa powiązań komunikacyjnych regionów zachodniej i wschodniej Polski,
- rozwój przemysłów wysokiej technologii na Śląsku i w Małopolsce **(skąd ten wybór województw? Takie subiektywne wyliczanki są raczej niedopuszczalne. Przykład: czy w woj. świętokrzyskim czy dolnośląskim nie ma warunków do lokalizacji „wysokich technologii?”. Por. uwaga jak wyżej.)**.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Produkt krajowy brutto (w cenach bieżących) na 1 mieszkańca	zł	NTS 2 NTS 3	rok	2000	GUS
Drogi publiczne o twardej nawierzchni: <ul style="list-style-type: none"> • na 100 km² • na 10 tys. ludności 	km.	NTS2	rok	2000	GUS
Nakłady na działalność badawczo-rozwojową (ceny bieżące) w relacji do PKB	%	NTS2	rok	2000	GUS

Priorytet 1.5. Wsparcie projektów w zakresie tworzenia i rozwoju sieci instytucji otoczenia biznesu o zasięgu ponadregionalnym.

Obszar docelowy: cała Polska.

(Tytuł i Priorytet nie budzą zastrzeżeń)

Opis działań

Działania będą ukierunkowane na rozwój i poprawę warunków funkcjonowania Krajowego Systemu Usług dla małych i średnich przedsiębiorstw, punktów konsultacyjnych oraz oferty sieci dla przedsiębiorców na terenie całego kraju. Projekty będą dotyczyły zapewnienia finansowania na:

- koordynację prac systemu oraz kierunków jego rozwoju, opracowywania i wdrażania wypracowanych procedur i zasad postępowania, zapewnienia rozwoju narzędzi komunikacji i wymiany doświadczeń i/lub produktów w ramach sieci,
 - udoskonalanie i utrzymanie standardów świadczenia usług dla przedsiębiorców oraz standardów funkcjonowania organizacji należących do sieci,
 - zapewnienie wspólnej i kompleksowej oferty szkoleń konsultantów, badanie potrzeb szkoleniowych i szkolenia konsultantów,
 - promocję systemu i jego działań,
 - projekty inwestycyjne niezbędne dla właściwego funkcjonowania systemu i instytucji należących do sieci, polegające na zapewnieniu sprawnego funkcjonowania systemu m.in. w zakresie wymiany informacji, produkcji czy usług, wspólnej obsługi klientów przez instytucje z sieci,
 - stworzenia w ramach KSU stałych jednostek konsultacyjnych i doradczych skupiających specjalistów z zakresu ochrony środowiska w małych i średnich przedsiębiorstwach.
- Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

Brak wskaźników monitorowania

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło

2. PROGRAM II PRZEKSZTAŁCENIA SPOŁECZNE I GOSPODARCZE NA OBSZARACH PROBLEMOWYCH

B. Cele szczegółowe

- Ograniczenie barier rozwojowych wybranych obszarów poprzez wzrost nakładów na infrastrukturę techniczną niezbędną dla pobudzenie rozwoju gospodarczego.
- Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej wybranych obszarów.
- Ograniczenie występujących konfliktów społecznych, ekologicznych i przestrzennych.
- Dywersyfikacja podejmowanych przedsięwzięć rozwojowych na obszarach wiejskich służących polepszeniu jakości życia mieszkańców.

Bardzo dobry tytuł i Program. Sugeruję jego bezwzględne utrzymanie w przypadku jakichkolwiek poważniejszych zmian całego „Regionalnego Programu...” Można byłoby rozważyć umieszczenie takiego, lekko zmodyfikowanego tytułu w „celach szczegółowych” całego regionalnego Programu zamiast niejasnego pierwszego „celu szczegółowego”.

Priorytet 2.1. Poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego oraz tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego i wzrostu jakości życia mieszkańców na obszarze doliny Dolnej Wisły i delty Wisły (Żuławy).

Obszar docelowy: Żuławy (województwa pomorskie i warmińsko-mazurskie).

Obszarem docelowym tego Priorytetu są Żuławy. Powoływanie się w tytule tego Priorytetu na „dolinę Dolnej Wisły” pozostaje w sprzeczności z zapisem ww. „obszaru docelowego”. Doceniając w pełni problemy Żuław trzeba stwierdzić, że nie mają one ani wymiaru krajowego, ani ponadregionalnego. Oto fakty: Żuławy Wiślane zajmują powierzchnię ok. 2,5 tys. km² - czyli jest to obszar w kształcie trójkąta o podstawie ok. 60 km i wysokości ok. 50 km. W tym tereny depresyjne stanowią ok. 450 km² (co jest porównywalne z powierzchnią Warszawy). Jedynym miastem na tym obszarze jest Nowy dwór Gdański, a na obrzeżach znajdują się Gdańsk, Elbląg Tczew i Malbork. Aglomeracja Trójmiejska jest jedną z najdynamiczniej rozwijających się w kraju, a na Żuławach rozwija się intensywne rolnictwo na jednych z najlepszych gleb w kraju. Nie są to więc obszary pozbawione samoistnych czynników rozwojowych, które raczej wymagają wsparcia niż kompleksowej restrukturyzacji.

Z drugiej strony, w bezpośrednim sąsiedztwie tego, przewidzianego do wsparcia oddzielnym Priorytetem, obszaru (w kierunku na Elbląg i dalej na wschód) znajdują się tereny zmarginalizowane, o najwyższej w kraju stopie bezrobocia (większość obszaru woj. warmińsko-mazurskiego). Wydaje się, że możnaby utrzymać Priorytet 2.1., ale należałoby zwiększyć zasięg terytorialny wsparcia poprzez rozciągnięcie go na obszary problemowe większej części woj. warmińsko-mazurskiego (wsie i małe miasta nie „popegeerowskie”). W przeciwnym razie ów „priorytet dla Żuław” staje się ewenementem co do skali interwencji. Nieporównywalnie rozleglejsze obszary rolnicze z podobnymi problemami znajdujemy w województwach podkarpackim, dolnośląskim, opolskim – ujęte zbiorczo w Priorytet 2.2.

Opis działań

Żuławy są obszarem problemowym, którego funkcjonowanie zależy od skutecznej osłony przeciwpowodziowej. Działania mające charakter ponadregionalny (**nie „ponadregionalny” tylko międzywojewódzki**) dotyczą w szczególności

- przebudowy systemu zabezpieczenia przeciwpowodziowego wraz z modernizacją urządzeń odwadniających przy uwzględnieniu potrzeb osadnictwa i rolnictwa,

- rozbudowy i modernizacji regionalnej i lokalnej infrastruktury technicznej i ochrony środowiska,
- rozwijania sektora małych i średnich przedsiębiorstw,
- rozwoju wyspecjalizowanych form turystyki i rekreacji wykorzystujących walory środowiska, krajobrazu i dziedzictwa kulturowego Żuław.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- tworzenie warunków trwałego bezpieczeństwa przeciwpowodziowego Żuław,
- zainicjowanie i utrwalenie procesów równoważenia rozwoju społecznego i gospodarczego,
- rewitalizacja przestrzeni społecznej, kulturowej i przyrodniczej Żuław
- wzrost atrakcyjności turystycznej Żuław.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Nakłady inwestycyjne na ochronę wód i gospodarkę ściekową na 1 mieszkańca	zł	NTS2	rok	2000	GUS
Objętość rezerwowych zbiorników retencyjnych		NTS2	rok	2000	MRiRW
Udzielone noclegi w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w tym turystom zagranicznym	tys.	NTS 2, NTS 3	rok	2000	GUS

Priorytet 2.2. Działania na rzecz rozwoju obszarów górskich i podgórskich.

Obszar docelowy: województwa dolnośląskie, opolskie, śląskie, małopolskie, podkarpackie.
(Ten Priorytet nie budzi zastrzeżeń)

Opis działań

Obszary górskie i podgórskie, ze względu na swą specyfikę fizjogeograficzną, cechują się odmiennymi warunkami rozwojowymi niż reszta kraju. Niekorzystne ukształtowanie terenu pociąga za sobą utrudnienia w rozwoju rolnictwa i innych dziedzin gospodarki oraz niesie stałe zagrożenie powodziowe. Działaniami objęte zostaną

- inwestycje komunikacyjne, budowa drogi S69 (Bielsko Biała-Żywiec), drogi krajowej nr 46 (Zakopane-Raba), modernizacja kolei linowych i Kolei Izerskiej, uzupełniającej infrastruktury komunikacyjnej,
- budowa zbiorników retencyjnych.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- poprawa stanu bezpieczeństwa przeciwpowodziowego,
- stworzenie warunków do zdynamizowania rozwoju lokalnego,
- zwiększone otwarcie gospodarki województw przygranicznych na kraje ościennie poprzez budowę przygranicznych odcinków dróg,
- wzrost atrakcyjności turystycznej,
- rozwój przedsiębiorstw, szczególnie z sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
----------	-----------------	-----------------------	------------------	------------	--------

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w tym: • spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego • MSP	liczby bezwzględne	NTS 2	Rok	2000	GUS
Pojemność zbiorników małej retencji		NTS 2	rok	2000	MRiRW
Udzielone noclegi w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania w tym turystom zagranicznym	tys.	NTS 2 NTS 3	rok	2000	GUS

Priorytet 2.3. Przelamywanie barier rozwojowych oraz tworzenie warunków dla aktywizacji społeczno-gospodarczej na obszarach popegeerowskich.

Obszar docelowy: województwa warmińsko-mazurskie, pomorskie, kujawsko-pomorskie, zachodniopomorskie, lubuskie, dolnośląskie.

(Ten Priorytet nie budzi zastrzeżeń)

Opis działań

Działaniami objęte będą obszary o dużym udziale byłych państwowych gospodarstw rolnych (w Polsce północnej i północno-zachodniej), które cechują się niewykorzystaniem zasobów naturalnych, kapitałowych i kapitału ludzkiego po zlikwidowanych przedsiębiorstwach, brakiem rozwiniętych funkcji produkcyjnych, izolacją przestrzenną, niskim poziomem życia oraz niską atrakcyjnością inwestycyjną. Zewnętrzne wsparcie może wywołać korzystne efekty mnożnikowe, jeśli przyczyni się do wielofunkcyjnego rozwoju tych obszarów. Szczególnie ważne dla uzyskania pożądanych impulsów aktywizujących jest zwłaszcza wsparcie przedsięwzięć dotyczących

- szeroko rozumianej infrastruktury, umożliwiającej i wspomagającej rozwój gospodarczy i społeczny na obszarach wiejskich poprzez rozwój działalności produkcyjnej, usługowej i różnych form turystyki.

Realizowane na tych obszarach projekty powinny być wspomagane przez inne programy, zwłaszcza regionalne programy operacyjne.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- rozwój przedsiębiorczości tworzącej nowe miejsca pracy, zwłaszcza pracy najemnej,
- poprawa dostępności przestrzennej osiedli popegeerowskich,
- zwiększanie możliwości edukacyjnych i zawodowych dla ludzi młodych,
- rewitalizacja istniejącej zabudowy, w tym obiektów posiadających znaczącą wartość historyczno-zabytkową (dwory, pałace, parki, młyny, zabudowania gospodarcze) i wzrost atrakcyjności tych obszarów
- rozwój agroturystyki.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Długotrwale bezrobotni w % ogółu bezrobotnych w tym kobiety	%	BAEL: NTS 2 bezrob. zarej.: NTS 2 NTS 3 miasto/wieś	rok	2003	GUS

Drogi publiczne o twardej nawierzchni: • na 100 km ² • na 10 tys. ludności	km	NTS 2	rok	2000	GUS
Udział szkół wyposażonych w komputery z dostępem do Internetu według poziomu kształcenia (szkoły podstawowe i gimnazja; szkoły ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne, łącznie z policealnymi)	%	NTS 2 NTS 3 miasto/wieś	rok	2002/03	GUS

Priorytet 2.4. Restrukturyzacja terenów pogórnich, pohnicznych i powojkowych na rzecz ich gospodarczego wykorzystania.

Obszar docelowy: województwa z udziałem obszarów pogórnich, pohnicznych i powojkowych.

(Ten Priorytet nie budzi zastrzeżeń. Tytuł sugeruje zawężenie sfery działania Priorytetu do obszarów: „pogórnich, pohnicznych, powojkowych” – podczas gdy w celach szczegółowych pojawia się nazwa „tereny przemysłowe”. Jest to znacznie szersze zagadnienie, więc możnaby zmienić tytuł na: „Restrukturyzacja terenów przemysłowych (ze szczególnym uwzględnieniem obszarów pogórnich, pohnicznych i powojkowych) na rzecz ich gospodarczego wykorzystania”. Dodatkowo trzeba by tu określić w przyszłości kryteria kwalifikacji jednostek terytorialnych do tej grupy. Przykład: Grudziądz – czy jest terenem powojkowym? Siedlce, Ostrów Wielkopolski – czy są to obszary pohniczne?)

Opis działań

Działania mają na celu

- gospodarzą rewitalizację obszarów pogórnich i pohnicznych oraz terenów powojkowych i obejmują rekultywację i odnowę tych obszarów, powiązaną z wykorzystaniem ich potencjału endogenicznego,
- tworzenie infrastruktury sprzyjającej wzrostowi przedsiębiorczości.
- Wsparcie dla restrukturyzacji i dywersyfikacji bazy ekonomicznej wybranych regionów ma na celu zwłaszcza promowanie nowych form działalności gospodarczej
- oraz wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki regionalnej.
- Szansę na rozwój tych terenów stwarza również wykorzystanie dziedzictwa przemysłowego na cele turystyczne i rekreacyjne.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- wzrost wyposażenia terenów przemysłowych i powojkowych w infrastrukturę niezbędną dla uruchomienia procesów ich gospodarczego wykorzystania,
- rozwój małej i średniej przedsiębiorczości na bazie restrukturyzowanego mienia,
- likwidacja rozległych szkód ekologicznych i innych, stanowiących zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w tym: • spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego • MSP	liczby bezwzględne	NTS2	rok.	2000	GUS

Długotrwanie bezrobotni	%	NTS2	rok	2003	GUS
Stan techniczny dróg krajowych i wojewódzkich	km	NTS2	rok	2000	GDDKiA

3. Program III

ZWIĘKSZENIE ZDOLNOŚCI MIGRACYJNYCH I MOBILNOŚCI PRZESTRZENNEJ LUDNOŚCI

B. Cele szczegółowe

- Poprawa szans na rynku pracy (zwłaszcza roczników wyżu demograficznego) i wzrost poziomu zatrudnienia.
- Wsparcie przemian związanych z dezagrarizacją gospodarki narodowej.
- Poprawa sytuacji mieszkaniowej.
- Wzrost poziomu urbanizacji.

Proponowałbym zmianę tytułu na „Zwiększenie mobilności przestrzennej ludności”. Zwiększenie zdolności ludności do migracji polega nie tylko na dostępności mieszkania, ale przede wszystkim dostępności odpowiedniej pracy. Działania przewidziane w tym Programie raczej koncentrują się na zwiększaniu mobilności przestrzennej. W tym kontekście wątpliwości budzi cel szczegółowy programu „Wzrost poziomu urbanizacji” czyli w praktyce odsetka ludności zameldowanej w miastach. Cel ten jest niezwykle trudny do osiągnięcia w warunkach utrzymywania się wysokiej stopy bezrobocia i utrzymywania się „nożyc cenowych” między poziomem dochodów ludności a ceną rynkową mieszkania i wysokością czynszów.

Priorytet 3.1. Wspieranie samorządów regionalnych w działaniach na rzecz rozwoju budownictwa czynszowego.

Obszar docelowy: cała Polska

Ten Priorytet omawianego „Regionalnego Programu ...” jest najbardziej wątpliwy od strony merytorycznej.

Przyjmuję, że Zespół Autorski sprawdził jego zgodność z priorytetami nowej polityki strukturalnej UE. Przypomnę, że w okresie programowania 2000-2006 jakiegokolwiek wydatki na „mieszkania” były uznawane za niedopuszczalne i zaliczane jako wydatki niekwalifikowane.

Problem ten jednak ma szerszy aspekt. Współcześnie w Polsce nie jest podstawową trudnością uzyskanie środków (kredytów) na wybudowanie mieszkania, lecz utrzymanie tych wybudowanych zasobów. Samorzady wycofały się, na ile to było możliwe, z roli właściciela mieszkań na wynajem. Praktycznie nie chcą budować nowych mieszkań ponieważ poziom opłat, jakie mogłyby uzyskiwać od „masowego najemcy”, nie gwarantuje pokrycia spłaty kredytu oraz pełnych kosztów bieżącej eksploatacji oraz remontów. Co prawda, gdyby mieszkania były budowane nie ze źródeł zwrotnych tylko z przeważającym udziałem dotacji – wówczas obciążenia inwestora byłyby niższe, co przekładałoby się na poziom opłat czynszowych. Należy jednak pamiętać, że obecnie w kraju są na „wolnym rynku” mieszkania na wynajem, ale nie stać na nie osób poszukujących pracy. Mamy zatem tutaj do rozstrzygnięcia dwa problemy: czy samorzady regionalne będą zainteresowane rolą pośrednika w tej sferze, oraz na ile proponowane tu wsparcie przyczyni się do obniżki opłat czynszowych tj. zwiększenia dostępności tych nowych mieszkań dla osób poszukujących pracy. Przewiduję, że działania w ramach tego priorytetu będą miały bardzo ograniczony zasięg i ograniczone efekty – podobny do współczesnych TBS-ów.

Opis działań

Działania będą obejmowały

- wsparcie udzielane samorządom regionalnym w realizacji programów rozwoju budownictwa czynszowego, o odpowiednich parametrach jakościowych i ważnych dla podnoszenia konkurencyjności terytorialnej.

- Wspieranie środkami publicznymi programu społecznego budownictwa czynszowego ma być połączone z realizacją prorozwojowych celów regionalnych oraz stwarzać warunki umożliwiające migracje „za pracą”.

Potencjalne efekty realizowanej polityki wsparcia społecznego budownictwa czynszowego będą służyć

- wzmacnianiu istniejącej sieci osadniczej i miejskiej oraz
- stymulować wzrost gospodarczy w otoczeniu, zwłaszcza na obszarach wiejskich **(to jest mało prawdopodobne – dlaczego budownictwo mieszkaniowe, na bardzo ograniczoną skalę, ma stymulować rozwój otaczających obszarów wiejskich?)**.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- zwiększenie skali rozwoju sektora mieszkań na wynajem,
- wzrost jakości życia rodzin,
- wzrost mobilności przestrzennej społeczeństwa ułatwiającej uzyskanie pracy,
- rozwój firm branży budowlanej.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Samodzielność zamieszkiwania gospodarstw domowych	liczby bezwzględne	NTS 2	jednoroazowo	2002	GUS
Mieszkania oddane do użytku <ul style="list-style-type: none"> • ogółem • na 1000 ludności 	liczby bezwzględne	NTS 2	rok	2000	GUS
Przeciętny wiek zasobów mieszkaniowych	liczby bezwzględne	NTS 2	jednoroazowo	2002	GUS

Priorytet 3.2. Budowa intermodalnych systemów transportowych w miejskich centrach rozwoju pierwszego stopnia.

Sam Priorytet nie budzi zastrzeżeń, ale tytuł jest zbyt skomplikowany: „intermodalnych” i „miejskie centra rozwoju pierwszego stopnia”. Ten tytuł należałoby uprościć.

Obszar docelowy: cała Polska, miejskie centra rozwoju pierwszego stopnia – ośrodki miejskie wyodrębnione i wskazane przez samorzady województw wspólnie z samorządami gmin i powiatów w strategiach rozwoju województw, odgrywające pierwszoplanową rolę w rozwoju regionalnym.

Opis działań

Działania będą obejmować

- budowę i modernizację miejskiej infrastruktury komunikacyjnej – metra, szybkiej kolei miejskiej, linii tramwajowych, autobusowych i trolejbusowych – w miastach i aglomeracjach miejskich, mających wpływ na rozwój regionalny, wskazanych przez samorzady terytorialne.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- poprawa sprawności i funkcjonalności komunikacji miejskiej w dużych miastach,
- poprawa jakości życia mieszkańców dużych miast,

- usprawnienie połączeń komunikacyjnych w obrębie aglomeracji miejskich, ułatwiających procesy dyfuzji społeczno-gospodarczej.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Gęstość sieci dróg publicznych miejskich	km	NTS 2	rok	2000	GUS
Obwodnice	liczby bezwzględne	NTS 2	rok	2000	GDDKiA
Stan techniczny dróg krajowych i wojewódzkich	km	NTS 2	rok	2000	GDDKiA

Priorytet 3.3. Wspieranie rozwoju kolejowego transportu regionalnego.

Obszar docelowy: cała Polska.

(Tytuł i cały Priorytet nie budzą zastrzeżeń)

Opis działań

Działania obejmują

- odbudowę i modernizację kolei regionalnych: linii kolejowych, dworców i przystanków oraz innej towarzyszącej infrastruktury,
- zakup taboru kolejowego,
- budowę systemu ruchu i zarządzania kolejami regionalnymi.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- wznowienie ruchu na zamkniętych liniach kolejowych,
- wzrost przewozów pasażerskich i towarowych obsługiwanych przez koleje regionalne,
- poprawa stanu dojazdów do pracy, do szkół i do ośrodków administracyjnych,
- poprawa dostępności komunikacyjnej, zwłaszcza małych i średnich miejscowości,
- ożywienie centrów małych i średnich miast.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Linie kolejowe eksploatowane, w tym zelektryfikowane:	km	NTS 2	rok	2000	GUS
• na 100 km ²					
• na 10 tys. ludności					

4. PROGRAM IV

ZACHOWANIE I WYKORZYSTANIE DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, PRZYRODNICZEGO ORAZ ROZWÓJ TURYSTYKI

B. Cele szczegółowe

- Zachowanie zasobu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego dla przyszłych pokoleń.
- Rozwój instytucji kultury i turystyki.
- Wzrost atrakcyjności turystycznej województw i kraju.

Priorytet 4.1. Zachowanie różnorodności spuścizny kulturowej i przyrodniczej poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego, zasobów środowiska przyrodniczego i kształtowanie krajobrazu.

Obszar docelowy: cała Polska.

(Tytuł i cały Priorytet nie budzą zastrzeżeń)

Opis działań

Działania obejmują

- renowację zabytków i dóbr kultury oraz
- powiązanych z nimi elementów środowiska przyrodniczego.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- zachowanie zasobu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego,
- zwiększenie dostępności do dóbr kultury,
- wzrost atrakcyjności turystycznej województw,
- promocja regionów i kraju.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego (województw, powiatów, gmin) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca	zł	NTS 2	rok	2000	GUS

Priorytet 4.2. Wspieranie rozwoju funkcji kulturotwórczych i turystycznych obiektów o znaczeniu narodowym i ogólnokrajowym.

Obszar docelowy: cała Polska.

(Tytuł i cały Priorytet nie budzą zastrzeżeń)

Opis działań

Działania obejmują

- przedsięwzięcia organizacyjne i inwestycje w wyposażenie i modernizację placówek kulturalnych o znaczeniu narodowym i ogólnokrajowym.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- zwiększenie dostępności do dóbr kultury,
- wzrost atrakcyjności turystycznej regionów,
- promocja województw i kraju.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego (województw, powiatów, gmin) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca	zł	NTS 2	rok	2000	GUS

Priorytet 4.3. Wspieranie przedsięwzięć polegających na udostępnianiu dóbr kultury oraz budowa, modernizacja i wyposażenie obiektów pełniących publicznie funkcje kulturalne.

Obszar docelowy: cała Polska.

(Tytuł i cały Priorytet nie budzą zastrzeżeń)

Opis działań

Działania obejmują

- przedsięwzięcia organizacyjne i inwestycje w budowę, wyposażenie i modernizację placówek kulturalnych o znaczeniu regionalnym i ponad regionalnym.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- zwiększenie dostępności do dóbr kultury,
- wzrost atrakcyjności turystycznej regionów,
- promocja województw i kraju.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego (województw, powiatów, gmin) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca	zł	NTS2	rok	2005	GUS
Liczba ludności na 1 dom i ośrodek kultury, klub, świetlicę	liczby bezwzględne	NTS2	do dwa lata	2005	GUS
Nowe obiekty infrastruktury kulturalnej	szt.	NTS2	rok	2005	GUS

Priorytet 4.4. Wsparcie dla budowy i rozwoju ponadregionalnych produktów turystycznych.

Obszar docelowy: cała Polska.

(Tytuł i cały Priorytet nie budzą zastrzeżeń, ale jest on w porównaniu z innymi Priorytetami, niewspółmiernie dokładnie – bardzo dobrze - opisany. Takich dysproporcji nie powinno być.)

Opis działań

Realizacja działań obejmie rozwój i integrację różnych elementów i składników ofert tj. atrakcji, bazy turystycznej, usług, infrastruktury komunikacyjnej, informacji, marki w spójną dla odbiorcy całość, poprzez rozwój nowoczesnej infrastruktury, podnoszenie jakości i efektywności inwestowania. W szczególności działania te będą dotyczyły:

- rozbudowy infrastruktury noclegowej, gastronomicznej i specjalistycznej,
- rozbudowa infrastruktury dotyczącej systemu informacji turystycznej i oznakowania atrakcji,
- budowy i rozwoju produktów o wiodącym znaczeniu dla turystyki przyjazdowej wokół unikatowych atrakcji,
- opracowania programów budowy i rozwoju produktów wokół wybranych szlaków tematycznych wraz z infrastrukturą specjalistyczną oraz zagospodarowania głównych atrakcji,
- prowadzenia badań regionalnych i horyzontalnych w obszarze produktów turystycznych,
- pomoc techniczna m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Rezultatem zrealizowanych działań będą:

- większa dostępność informacji turystycznej o istniejącej w Polsce produktach i ofertach turystycznych,
- kreowanie nowych pomysłów na atrakcyjny produkt turystyczny,
- poprawa jakości i atrakcyjności już istniejących produktów turystycznych,
- wzrost popularności sprzedaży pełnych pakietów turystycznych, czyli ofert, które oprócz zakwaterowania i wyżywienia zawierają dodatkowo liczne atrakcje i programy.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- zwiększenie liczby zatrudnionych w sektorze turystycznym,
- wzrost ruchu turystycznego w tym krajowej i zagranicznej turystyki na obszarze poszczególnych województw,
- wydłużenie sezonu turystycznego,
- wzrost udziału turystyki w regionalnym PKB,
- udostępnienie nowych miejsc i form dla działalności turystycznej.

Wskaźniki monitorowania:

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
<i>produktu</i>					
Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej					
Powierzchnia nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej					
Liczba nowych produktów turystycznych					
<i>rezultatu</i>					
Wzrost liczby turystów krajowych i zagranicznych					
Wzrost liczby osób korzystających z nowej infrastruktury turystycznej					
Liczba nowych miejsc pracy powstała w wyniku realizacji projektów turystycznych					
<i>oddziaływania</i>					
Liczba nowych podmiotów w obszarze turystyki					
Dochody jednostek samorządu terytorialnego z turystyki					

Wzrost udziału turystyki w PKB województwa					
--	--	--	--	--	--

Priorytet 4.5. Wsparcie inicjatyw samorządu lokalnego na obszarach gmin uzdrowiskowych lub objętych Programem NATURA 2000.

(Pozwalam sobie nie zgodzić się tu z propozycją podziału tego Priorytetu na dwa odrębne. Jest to co prawda merytorycznie uzasadnione, jednak niewskazane w kontekście stopnia szczegółowości całego dokumentu. Poza tym priorytet nie budzi zastrzeżeń.)

propozycja zapisu

Priorytet 4.5. Wsparcie inicjatyw samorządu lokalnego na obszarach gmin uzdrowiskowych.

Obszar docelowy: województwa, w których znajdują się uzdrowiska.

Opis działań

Realizacja przedsięwzięć rozwojowych odbywać się będzie w drodze wsparcia środkami inwestycyjnymi

- rozbudowy infrastruktury uzdrowiskowej i infrastruktury jej towarzyszącej, a także
- infrastruktury turystycznej służącej rozwojowi działalności gospodarczej.
- Ponadto wsparciem zostaną objęte kadry specjalizującej się w tej tematyce.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- rozwój społeczno-ekonomiczny gmin na terenie których znajdują się uzdrowiska
- wzrost atrakcyjności społeczno-ekonomicznej gmin na terenie których znajdują się uzdrowiska
- wzrost atrakcyjności turystycznej

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego (województw, powiatów, gmin) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca	zł	NTS2	rok	2005	GUS
Zakłady uzdrowiskowe <ul style="list-style-type: none"> • placówki • łóżka 	liczby bezwzględne	NTS2	rok	2005	GUS
Rehabilitacja-placówki	liczby bezwzględne	NTS2	rok	2005	GUS

Priorytet 4.5. Wsparcie inicjatyw samorządu lokalnego na obszarach gmin objętych Programem NATURA 2000.

Obszar docelowy: cała Polska.

Opis działań

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

-

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w % powierzchni ogólnej	%	NTS2	rok	2005	GUS
Udział odpadów wyselekcjonowanych w ogólnej ilości odpadów komunalnych zebranych	%	NTS2	rok	2005	GUS
Tereny wymagające rekultywacji	ha	NTS2	rok	2005	GUS

5. PROGRAM V

POSZERZENIE PERSPEKTYW ROZWOJU GOSPODARCZEGO DLA REGIONÓW WSCHODNIEJ POLSKI

B. Cele szczegółowe

- Pobudzenie dynamiki procesów rozwoju społeczno-ekonomicznego.
- Wykreowanie ośrodków metropolitalnych.
- Wzrost poziomu życia.
- Poprawa funkcjonalności sieci komunikacyjnej w układzie regionalnym i na osi północ-południe.

Priorytet 5.1. Pobudzanie rozwoju regionalnego wynikającego z funkcji i charakteru zewnętrznej granicy Unii Europejskiej – zintegrowane zagospodarowanie obszaru wzdłuż granicy wschodniej.

Obszar docelowy: województwa warmińsko-mazurskie, podlaskie, mazowieckie, lubelskie, podkarpackie.

(Tytuł i cały Priorytet nie budzą zastrzeżeń)

Opis działań

Działania wspierające polegać będą na:

- stworzeniu **zachęt** dla inwestorów do lokowania wolnych środków finansowych w regionach wschodniej Polski,
- wzmocnieniu **kontroli** na granicy wschodniej w celu ograniczenia przemytu oraz nielegalnej imigracji,
- poprawie **dostępności** do przejść granicznych i stworzeniu **infrastruktury** logistycznej w ich otoczeniu,
- tworzeniu **instytucji** promujących i ułatwiających rozwój przygranicznej wymiany handlowej i potrzebnej dla ich funkcjonowania infrastruktury,
- wspieraniu **inwestycji** umożliwiających efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych i gałęzi przemysłu w celu pobudzenia wzrostu eksportu,
- wspieraniu rozbudowy infrastruktury **turystycznej** w strefie przygranicznej.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- wzrost liczby małych i średnich przedsiębiorstw
- wzrost dochodów jednostek samorządu terytorialnego
- wzrost eksportu do krajów leżących za wschodnią granicą,
- usprawnienie obsługi ruchu granicznego osobowego i towarowego,
- wzmożona szczelność granicy wschodniej.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne	mln zł		rok	2005	NBP
Wzrost PKB (rok poprzedni=100)	%	NTS2	rok	2005	GUS
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys ludności w tym; <ul style="list-style-type: none"> • spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego • -MSP 	liczby bezwzględne	NTS2	rok	2005	GUS

Priorytet 5.2. Rozwój funkcji metropolitalnych na obszarach potencjalnych metropolii.

Obszar docelowy: województwa podlaskie i lubelskie.

Tytuł i cały Priorytet nie budzą zastrzeżeń, ale występuje w tym priorytecie „adresowanie” wsparcia do konkretnych dwóch miast i konkretnej inwestycji – to jest, moim zdaniem, nieprawidłowe – por. Uwagi ogólne w Części I. Cały sens Priorytetu powinien zostać zachowany, ale z rozszerzeniem potencjalnych beneficjentów i złagodzeniem „adresowania” Priorytetu.

Opis działań

Działania zmierzające do kreowania węzłów policentrycznego rozwoju, wykorzystanie potencjału miast Białegostoku i Lublina w celu rozwoju sieci metropolii:

- budowa i modernizacja **infrastruktury** komunikacyjnej w miastach i na obszarach podmiejskich, w tym budowa **lotniska Lublin-Nieźwiada**,
- rozwój transportu publicznego,
- przedsięwzięcia organizacyjne i budowa obiektów użyteczności publicznej podnoszących rangę przyszłych miast metropolitalnych,
- pomoc techniczna m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- rozwój miast Lublina i Białegostoku i obszarów podmiejskich,
- wzrost znaczenia Lublina i Białegostoku w dziedzinie nauki i kultury,
- poprawa dostępności komunikacyjnej miast
- promocja miast i województw

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Gęstość sieci dróg publicznych miejskich	km	NTS2	rok	2005	GUS
Obwodnice	liczby bezwzględne	NTS2	rok	2005	GDDKiA
Nakłady inwestycyjne (w cenach bieżących) na 1mieszkańca; w tym w sektorze prywatnym na 1 mieszkańca	zł	NTS2	rok	2005	GUS
Wskaźnik urbanizacji	%	NTS2	rok	2005	GUS

Priorytet 5.3. Wsparcie budowy „doliny lotniczej” z zaawansowanymi technologicznie ośrodkami rozwoju przemysłu lotniczego.

Obszar docelowy: województwa podkarpackie i lubelskie.

Cały Priorytet nie budzi zastrzeżeń, ale występuje w tym priorytecie „adresowanie” wsparcia do konkretnych inwestycji – to jest, moim zdaniem, nieprawidłowe – por. Uwagi ogólne w Części I. Cały sens Priorytetu powinien zostać zachowany, ale z rozszerzeniem potencjalnych beneficjentów i złagodzeniem „adresowania” Priorytetu. W szczególności należałoby wyeliminować z tytułu „dolinę lotniczą” i „przemysł lotniczy” i zastąpić to np. „Wsparcie rozwoju obszarów południowo-wschodniej Polski z zaawansowanymi technologicznie ośrodkami przemysłowymi”. Perspektywy rozwojowe tej branży w Polsce są niepewne.

Opis działań

Działania będą ukierunkowane na

- wspieranie specjalistycznych i zaawansowanych technologicznie ośrodków przemysłu lotniczego, umożliwiających transfer wysokich technologii. Obejmować będą
- wspieranie przedsięwzięć infrastrukturalnych,
- otoczenia biznesu,
- specjalistycznego szkolnictwa i edukacji,
- sfery naukowo-badawczej, a także
- stworzenie funduszu kredytowego typu seed capital dla nowych firm wdrażających nowoczesne technologie.

W przypadku ścisłych powiązań kooperacyjnych centrów przemysłu lotniczego z ośrodkami produkcyjnymi, usługowymi i naukowymi leżącymi poza granicami obszaru docelowego należy wspierać także działania poza tym obszarem, służące wzmocnieniu lub rozbudowie tych powiązań.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- zwiększenie liczby miejsc pracy w przemyśle nowoczesnych technologii,
- tworzenie infrastruktury wspierającej rozwój przemysłu lotniczego oraz klastra lotniczego.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Udział przedsiębiorstw, które prowadziły działalność innowacyjną w przemyśle	%	NTS2	rok	2005	GUS
Wartość dodana brutto wg sektorów ekonomicznych: <ul style="list-style-type: none"> • na 1 pracującego • na 1 godzinę przepracowaną 	zł	NTS2 NTS3	rok	2005	GUS
Udział MSP w produkcji sprzedanej przemysłu (ceny bieżące)	%	NTS2	rok	2005	GUS

Priorytet 5.4. Wzmocnienie działań na rzecz rozwoju wschodnich obszarów Polski poprzez koncentrację wysiłków na podniesieniu dostępności komunikacyjnej województw przygranicznych.

Obszar docelowy: województwa wschodnie – warmińsko-mazurskie, podlaskie, lubelskie, świętokrzyskie, podkarpackie.

(Tytuł jest nieco zbyt opisowy, ale cały Priorytet nie budzi zastrzeżeń)

Opis działań

Działania wspierające obejmować będą

- usprawnienie połączeń komunikacyjnych województw wschodniej Polski z centrum kraju, budowę dróg S19 i S22,
- stworzenie ułatwień dla tranzytu północ-południe i
- poprawę dostępności do przejść granicznych.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- wzmocnienie powiązań komunikacyjnych wschodnich województw z Warszawą oraz modernizacja istniejących połączeń międzyregionalnych,

- poprawa spójności komunikacyjnej obszaru wschodniej Polski,
- poprawa dostępności do przejść granicznych,
- aktywizacja gospodarcza obszarów wzdłuż osi komunikacyjnych.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Produkt krajowy brutto (w cenach bieżących) na 1 mieszkańca	zł	NTS2 NTS3	rok	2005	GUS
Drogi publiczne o twardej nawierzchni : • na 100 km ² • na 10 tys ludności	km	NTS2	rok	2005	GUS
Autostrady • ogółem • na 100 km ²	km	NTS2	rok	2005	GUS

6. PROGRAM VI ROZWÓJ WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ I MIĘDZYREGIONALNEJ

B. Cele szczegółowe

- Uzyskanie korzystnych efektów organizacyjnych i ekonomicznych z integracji Polski z Unią Europejską.
- Wykorzystanie potencjału endogenicznego regionów i uzyskanie efektów synergii z realizacji wspólnych przedsięwzięć międzyregionalnych.
- Rozwój współpracy międzyregionalnej przyczyniającej się do niwelowania różnicowań.
- Rozwój współpracy regionów partnerskich oraz miast bliźniaczych.
- Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej województw.

Priorytet 6.1. Wsparcie dla wspólnych inicjatyw województw, mających na celu efektywne wykorzystanie (tu dopisałbym: „ich”) endogenicznych walorów o zbliżonym charakterze lub rozwiązywanie podobnych problemów społeczno-ekonomicznych.

Obszar docelowy: cała Polska, co najmniej dwa województwa podejmujące wspólną inicjatywę.

Tytuł jest nieco za długi, ale do przyjęcia. Cały Priorytet nie budzi zastrzeżeń.

Opis działań

Działania obejmują

- przedsięwzięcia organizacyjne oraz studialno-analityczne,
- planowanie finansowe, przygotowanie konferencji, seminariów,
- opracowanie projektów (w tym dokumentacji technicznej) dokumentów o charakterze formalno-prawnym (np. statuty) niezbędnych dla tworzenia instytucji kreujących rozwój współpracy,
- publikacji i innych materiałów zapewniających wymianę informacji i doświadczeń.

Zakres podejmowanych działań obejmuje także pomoc techniczną m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

Zwiększenie liczby i zakresu przedsięwzięć rozwojowych o charakterze międzyregionalnym przy zwiększeniu integracji społecznej.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Zorganizowane imprezy/wydarzenia kulturalne w obiektach infrastruktury	szt.	NTS2	rok	2005	GUS
Nakłady inwestycyjne (w cenach bieżących) na 1 mieszkańca; w tym w sektorze prywatnym na 1 mieszkańca	zł	NTS2	rok	2005	GUS
Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych (ceny bieżące) na 1 mieszkańca	zł	NTS2	rok	2005	GUS
<ul style="list-style-type: none"> • dochody pierwotne brutto • dochody do dyspozycji brutto 					

Priorytet 6.2. Wspieranie inicjatyw mających na celu podjęcie lub rozwijanie współpracy transgranicznej z partnerami w krajach spoza Unii Europejskiej.

Obszar docelowy: cała Polska.

Ten tytuł jest lepszy niż Priorytet 6.2. poniżej.

Trzeba pamiętać, że środki w ramach polityki strukturalnej UE są przeznaczone niemal wyłącznie dla krajów członkowskich. W związku z tym ten Priorytet musi być tak sformułowany, aby działania w jego ramach mogły być sfinansowane z ww. środków.

Priorytet 6.2. Rozwój współpracy ponadregionalnej i usunięcie wszelkich elementów współpracy transgranicznej. (Tu jest błąd! Zamiast „elementów” powinno zapewne być:

„barier”. Cały ten „dopisek” w tytule należałoby przenieść do „opisu działań.

Tytuł należałoby uzupełnić bowiem w takim brzmieniu nie wiadomo czy Priorytet dotyczy współpracy ponadregionalnej krajowej, transgranicznej-wewnątrzunijnej, czy transgranicznej z krajami spoza UE, czy też każdej współpracy pomiędzy regionami.)

Może: „Rozwój transgranicznej współpracy międzyregionalnej z państwami spoza UE”. Ale tu trzeba pamiętać, że środki w ramach polityki strukturalnej UE są przeznaczone niemal wyłącznie dla krajów członkowskich. W związku z tym ten Priorytet musi być tak sformułowany, aby działania w jego ramach mogły być sfinansowane z ww. środków.

Opis działań

Działania obejmują wspieranie:

- współpracy w dziedzinie **zagospodarowania przestrzennego**, ochrony środowiska, oświaty i turystyki,
- organizacji **impresz** turystycznych, sportowych oraz imprez mających na celu poznanie kultury i obyczajów krajów sąsiednich,
- rozwijania **kontaktów** między mieszkańcami terenów przygranicznych,
- **wymiany** młodzieży,
- **współpracy** instytucjonalnej,
- **współpracy** podmiotów gospodarczych,
- udzielanie **pomocy** technicznej m.in. na przygotowanie dokumentacji niezbędnej do realizacji projektów.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

- rozwój współpracy w sferze ekonomicznej i społecznej między Polską, Ukrainą i Białorusią.

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Wydatki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego (województw, powiatów, gmin) na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca	zł	NTS2	Rok	2005	GUS
Zorganizowane imprezy/wydarzenia kulturalne w obiektach infrastruktury	szt.	NTS2	Rok	2005	GUS
Uczestnicy imprez i wydarzeń kulturalnych	tys.	NTS2	Rok	2005	GUS

Priorytet 6.3. Wsparcie tworzenia regionalnych systemów innowacji w ramach ogólnokrajowego Systemu Wspierania Innowacji i Transferu Technologii (SWiTT).

Obszar docelowy: cała Polska.

(Tytuł i cały Priorytet nie budzą zastrzeżeń)

Opis działań

Działania będą polegały na

- stworzeniu spójnych regionalnych komponentów informacji o innowacjach, korespondujących z systemem tworzonym w ramach Programu Operacyjnego – Innowacje-Inwestycje-Otwarta gospodarka.

Zaprojektowanie komponentu regionalnego SWiTT umożliwi spójność systemu, zapewnienie wspólnego marketingu i jednolitego systemu wizualizacji rozpoznawalnego dla przedsiębiorców, niezależnie od regionu, w którym prowadzona jest działalność.

System powinien zawierać dane dotyczące:

- źródeł innowacji (przedsięwzięć innowacyjnych na różnych etapach rozwoju: projektów badawczych, prac badawczo-rozwojowych, prototypów itd.),
- podmiotów zaangażowanych w działalność innowacyjną (m.in. uczelnie, jednostki badawczo-rozwojowe, inkubatory technologiczne, centra transferu technologii, przedsiębiorcy),
- powiązań kooperacyjnych przedsiębiorców.

Spodziewane rezultaty realizacji działań

–

Wskaźniki monitorowania

Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny	Częstość pomiaru	Rok bazowy	Źródło
Nakłady na B+R wg źródeł finansowania (ceny bieżące)	zł	NTS2	rok	2005	GUS
Udzielone patenty na wynalazki na 1 mln ludności	liczby bezwzględne	NTS2	rok	2005	GUS
Udział produkcji wyrobów nowych i zmodernizowanych w produkcji sprzedanej w przemyśle	%	NTS2	rok	2005	GUS